

Prof. dr hab. dr h.c. Andrzej Misiuk

Szczytno 18 marca 2022r.

Uniwersytet Warszawski

wpłynęło dnia 28.03.2022.

Nr korespondencyjny 336

podpis Paul

RECENZJA**rozprawy doktorskiej mgr Angeliki Wojtanowskiej-Jarek „Działania dzielnicowych w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie - założenia a rzeczywistość”****1. Uwagi ogólne o rozprawie**

Opiniowana praca posiada objętość 243 stron, ma typowy, tradycyjny układ wewnętrzny. Składa się z czterech merytorycznych rozdziałów, wstępu, zakończenia oraz bibliografii i wykazu aktów prawnych. Poza tym wyposażona jest w spis rysunków, tabel i wykresów oraz aneks. Wymienione elementy ułatwiają lekturę rozprawy i analizę jej treści. Wykaz literatury (nazwany bibliografią) zawiera 80 pozycji w większości publikacji o charakterze naukowym w układzie alfabetycznym. Do kwestii doboru literatury przez autorkę odniosę w dalszej części recenzji.

Wybór tematu rozprawy jest jak najbardziej właściwy. Ta problematyka, jak słusznie autorka zauważa we wstępie, nie doczekała się większego zainteresowania naukowego. Policja jako przedmiot badań naukowych właściwie jest zdominowana przez przedstawicieli nauk prawnych i mniejszym stopniu badań historycznych. Brakuje prac, które są wynikiem interdyscyplinarnych prac naukowych. Chciałbym z naciskiem stwierdzić, że stanowi to poważną lukę (czy bardziej białą plamę) w naszej wiedzy na temat bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, gdyż Policja jest jak najbardziej eksponowanym podmiotem w tym obszarze. Można mieć jedynie nadzieję, iż wraz z rozwojem nowej dyscypliny naukowej – nauk o bezpieczeństwie będzie

to owocowało wartościowymi pracami naukowymi poświęconymi różnym aspektom działania policji. Temat pracy doktorskiej spełnia wszystkie wymagania pracy naukowo-badawczej i posiada w pełni charakter poznawczy. Przedmiot badań ma charakter interdyscyplinarny, gdyż problematyka działania Policji w zakresie przeciwdziałania przemocy mieści się w zainteresowaniu politologów (specjalistów od polityki społecznej), natomiast zagadnienia związane z charakterem zjawiska przemocy mają charakter psychologiczny. i zakresu pedagogiki.

Reasumując należy stwierdzić, iż podjęta przez doktorantkę problematyka całkowicie zasługuje na to, aby być przedmiotem rozprawy doktorskiej.

2. Ocena metodologiczna rozprawy

Właściwie został sformułowany główny cel badawczy pracy polegający próbie odpowiedzi na trzy pytania: *„W rozprawie przejęto trzy cele badawcze. Celem eksploracyjnym było zdobycie wiedzy na temat problemu przemocy w rodzinie i zadań Policji dotyczących jej zwalczania i przeciwdziałania oraz wypracowanie metod pozwalających na zbadanie tego zjawiska, a także działań dzielnicowych w zakresie realizacji procedury „Niebieskie Karty”. Celem opisowym była prezentacja i interpretacja wyników badań dotyczących skali przemocy w rodzinie, charakterystyki ofiar i sprawców przemocy w rodzinie, form i rodzajów czynności podejmowanych przez dzielnicowych w zakresie zwalczania i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzenia przez nich procedur „Niebieskie Karty, współpracy dzielnicowych z instytucjami pozapolicyjnymi oraz oczekiwanych zmian dotyczących realizacji zadań w tym zakresie. Celem wyjaśniającym w jakim zakresie działania dzielnicowych realizujących procedury „Niebieskie Karty” dotyczące zwalczania przemocy w rodzinie są właściwe i wystarczające. Celem podjęcia tematu niniejszej pracy i przeprowadzenia badań własnych w tym zakresie było pogłębienie wiedzy – zarówno autorki, jak i czytelnika – na temat zagadnienia działań dzielnicowych*

w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie”. Mógłbym jedynie gwoli uzupełnienia sformułować wątpliwości, czy działania policyjne nie tylko ograniczają się do zwalczania, a aktywność dzielnicowego ogranicza się do realizacji procedur związanych z „niebieską kartą”. Autorka trafnie określiła sytuację problemową i odpowiednio określił przedmiot badań. Pozwoliło to na zidentyfikowanie problemu badawczego. Stosownie do tego doktorantka właściwie dobrała metody badawcze, które umożliwiły na weryfikację sformułowanych hipotez roboczych i przyjęcie właściwych wniosków i propozycji badawczych. Autorka w rozdziale metodologicznym stwierdziła, że wykorzystwała jako metodę badawczą sondaż diagnostyczny, natomiast z treści pracy wynika, że stosowała inne metody badawcze.

Natomiast budzi pewne wątpliwości dobór literatury. Jak na wstępie wspomniałem w wykazie znajduje się 80 pozycji, w większości monografii i pryncypów naukowych. Przyjęta formuła ma charakter bibliografii selektywnej i stanowi autorski wybór pozycji naukowych, opisujących problematykę będącą przedmiotem recenzowanej rozprawy doktorskiej. Jednak w tej kategorii określonej „prace zwarte i artykuły” znalazły się opracowania nie mające charakteru naukowego: materiały i analizy wewnętrzne i raporty z badań. Ponadto razi czytelnika brak pełnego opisu bibliograficznego w przypadku artykułów w czasopiśmiennictwie naukowym.

Kolejnym, budzącym wątpliwości w sferze doboru literatury jest prawie całkowite pominięcie dorobku naukowego i publikacyjnego środowiska policyjnego skupionego wokół szkół policyjnych, a zwłaszcza Wyższej Szkoły Policji. Mam pełną świadomość, iż przez lata traktowano tę aktywność jako peryferyjna wobec głównych nurtów rodzimej nauki. Jednak uważam, że w ciągu tych przeszło dwudziestu lat w dziedzinie nauk społecznych szczyńska społeczność akademicka może poszczycić się wieloma osiągnięciami w postaci projektów badawczych, działalności Policyjnego

Ośrodka Badań Opinii Społecznych, które efektem były raporty z badań, publikacji zwartych oraz artykułów i przyczynków na łamach czasopism naukowych i popularno-naukowych wydawanych w Szczytnie. Doktorantka w autorskim wykazie bibliograficznym wymieniła tylko kilka pozycji z tego dorobku i to mniej znaczących, ale całkowicie pominął prace dr.hab. Agatę Tyburską¹, dr hab. Marka Stefańskiego², a co nad wyraz dziwne prace Jana Swoła, który swoich publikacjach przedstawiał zagadnienia związane z funkcjonowaniem dzielnicowego w Policji. Ponadto chciałbym doktorantce też zasugerować bardziej dociekliwą analizę bibliograficzną, gdyż pozwala to zdiagnozować faktyczny stan naszej wiedzy na dany temat i bardziej krytycznie odnieść się do swoich hipotez i wniosków badawczych.

Pod względem formalnym praca nie budzi jakichkolwiek zastrzeżeń. Pod względem językowym i warsztatu naukowego praca przedstawia się na wysokim poziomie. Jest napisana językiem klarownym, ścisłym i precyzyjnym. Autorka wyposażyła ją w tabele, wykresy i ryciny, które na pewno podnoszą ogólną wartość opracowania.

3. Ocena merytoryczna pracy doktorskiej

Jak na wstępie praca składa się z czterech merytorycznych rozdziałów. Konstrukcja pracy jest właściwa. We wstępie autorka rozprawy w sposób jasny i logiczny uzasadnił wybór tematu. Przedstawiła i scharakteryzowała układ merytoryczny rozprawy doktorskiej. Natomiast zabrakło krytycznej analizy stanu badań i dorobku publikacyjnego w obszarze będącym przedmiotem badań w recenzowanej pracy doktorskiej. W pierwszym rozdziale zatytułowanym: „*Udział Policji w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie - problem w literaturze*” przedstawiono analizę regulacji prawnych (prawa

---

¹ A. Tyburska, Dzielnicowy jako główny realizator nowych sposobów działań policji : problemy i drogi rozwiązań, /w/: Przegląd Policyjny, 2003, nr 2, s. 62-71.

² M. Stefański, Dzielnicowy wobec przemocy w rodzinie, /w/:Policja – Kwartalnik kadry kierowniczej Policji, 2007, nr 1, s.47-52.

międzynarodowego i krajowego) odnoszącego się do zagadnienia przemocy w rodzinie. Te rozważania oceniam bardzo wysoko, autorka wykazała się umiejętnością krytycznej analizy regulacji prawnych. Podobnie oceniam podrozdział poświęcony przemocy w rodzinie. Autorka wykazała się znajomością badanej problematyki i właściwą oceną dorobku naukowego w tym obszarze. Natomiast dopuściła się pewnych uproszczeń w przedstawianiu roli Policji jako podmiotu administracji rządowej w zapewnieniu porządku i bezpieczeństwa publicznego: cyt. str. „*Obowiązkiem Policji, zgodnie z ustawą o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r., jest ochrona bezpieczeństwa i udzielanie pomocy ofiarom*”. Też nie udało się mi odnaleźć odpowiedzi na sformułowany w tytule problem badawczy. W kolejnym rozdziale rozprawy przedstawiono założenia metodologiczne badań własnych. W rozdziale tym zamieszczono również charakterystykę grupy badawczej, terenu i przebieg organizacji badań:

- przedmiot badań
- cel główny pracy i wynikający z niego cele szczegółowe
- główny problem badawczy i związane z nim problemy szczegółowe
- hipotezę główną i hipotezy cząstkowe

W trzecim rozdziale przedstawiono analizę i interpretację wyników badań własnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie i działań podejmowanych przez dzielnicowych w zakresie jej zwalczania. Na podstawie posiadanych dokumentów i dostępnych danych statystycznych określono skalę zjawiska w latach 2013-2019 oraz przedstawiono najczęściej stosowane formy przemocy, a także wyróżniono cechy jej sprawców oraz ofiar. Recenzowany rozdział ma charakter empiryczny. Autorka rozprawy zebrała imponujący materiał statystyczny, pozwalający formułować pewne wnioski i interpretować badanego zjawisko. Chciałabym dodać, iż są pewne zastrzeżenia proponowanych pewnych korelacji danych, np. liczby mieszkańców (a nie gęstości zaludnienia z liczbą

zarejestrowanych formularzy „Niebieskiej karty” str. 96). Interesujące są ustalenia badawcze dotyczące aktywności dzielnicowych w zakresie stosowania Niebieskiej Karty. Wynika z nich, iż poza dominującą aktywnością funkcjonariuszy Policji w ograniczonym zakresie wykorzystywana jest pomoc psychologa czy też prawnika. Bardzo istotnym czynnikiem sprawności działania dzielnicowym jest przygotowanie zawodowe (w postaci udziału w systemie szkolenia i doskonalenia Policji). Autorka przedstawiła wyniki badań prezentujących świadomość policjantów na temat ich przygotowania zawodowego. Natomiast brakuje analizy rzeczywistego udziału tej problematyki w szkoleniu i doskonaleniu zawodowym.

Przyjęte założenia metodologiczne badań nie budzą zastrzeżeń. Z wyników badań wynika, iż poziom satysfakcji z pracy posiada większość ankietowanych policjantów i jest najwyższa, co jest interesujące, u funkcjonariuszy w najmniejszych jednostkach organizacyjnych – komisariatach. Ponadto najważniejszą wartością w pracy badanych jest różnorodność zadań i znaczenie wykonywanych zadań.

Ostatni, czwarty rozdział pracy zawiera propozycje usprawnienia działań dzielnicowych w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie. Pomimo optymistycznych wyników badań autorka rozprawy dość pesymistycznie ocenia dotychczasowe doświadczenia prób reaktywowania „instytucji dzielnicowego”:
„Długoletnie reformy wewnątrz, transformacje, próby uspołeczniania Policji i wprowadzanie nowych uregulowań nie satysfakcjonują dzielnicowych. Policjanci nadal oczekują zmian, tych samych, które wskazywali przed pięciu, dziesięciu czy piętnastu laty. Obietnice, wdrażane projekty nie przynoszą oczekiwanej poprawy w funkcjonowaniu. Służba dzielnicowego – policjanta „pierwszego kontaktu” ma duże znaczenie, ponieważ jest swego rodzaju misją. Jednak jest on niedoceniana zarówno przez kolegów z pracy, jak i przełożonych.” Z przedstawioną diagnozą w pełni się zgadzam. W tym

rozdziale autorka nawiązuje do projektu: „20 czerwca 2016 roku w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji nastąpiła inauguracja programu *Dzielnicowy bliżej nas*. Jego głównym założeniem jest ułatwienie kontaktu dzielnicowego z mieszkańcami, wzmocnienie roli dzielnicowego i wyjście policjantów „za biurek”. W programie wyodrębniono pięć zasadniczych obszarów zagadnieniowych:

- 1) *obszar kadrowy*
- 2) *obszar szkoleniowy*
- 3) *obszar narzędzi komunikacji społecznej*
- 4) *obszar organizacji służby*
- 5) *obszar modernizacyjny*”

Brakuje natomiast wyjaśnienia, czy ten projekt był częścią ogólnokrajowego programu Razem bezpieczniej. W pracy są częste odwołania do raportów pokontrolnych NIK czy też Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Sposób przedstawienia problematyki jest jasny i klarowny, doktorantka analizując różne stanowiska w nauce poddaje je krytycznej analizie. Podobnie jak w poprzednim rozdziale brakuje mi autorskich propozycji modelowych rozwiązań dotyczących badanej problematyki. Autorka wszakże wskazuje konkretne propozycje udoskonalenia pracy dzielnicowych, jednak bardziej są to wskazówki praktyczne niż pewne modelowe rozwiązania.

Poddaje pod rozwagę autorki rozprawy doktorskiej odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jaki jest wkład w rozwój dyscypliny naukowej : nauk o bezpieczeństwie podjętej w rozprawie doktorskiej problematyki?
2. Gwoli ścisłości, kto jest autorem cytowanej obiegowej konstatacji:
Dzielnicowy jest jak Yeti. Każdy o nim wie, mało kto widział”

3. Prosiłbym o ocenę efektywności systemu szkolenia i doskonalenia zawodowego w polskiej policji

4. Wniosek końcowy

Reasumując recenzowana praca prezentuje się pod względem formalnym i merytorycznym bez większych zastrzeżeń. Można się tylko cieszyć, iż powstało wartościowe naukowe opracowanie podejmujące problematykę policyjną nie tylko przez pryzmat nauk prawnych. Po pewnych zmianach i poprawkach zasługuje ono na publikację.

Z związku z tym, stwierdzam, iż praca doktorska mgr Angeliki Wojtanowskiej-Jarek w pełni odpowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim zgodnie regulacjami ustawowymi dotyczącymi procedur uzyskiwania stopni i tytułu naukowego. W związku z tym stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Andy Mischel